

EESSÕNA

Käesoleva valimikuga "Eesti kirjanduse radadel" püüame esmajoones äratada noorte huvi eesti kirjanduse vastu. Tihti kuuleme eesti noorte suust: "Ah, eesti raamatud on hirmus igavad, neis ei toimu midagi huvitavat."

Tänapäeva eesti noored välismaal on harjunud "neelama" selliseid raamatuid, milledes üks närvikõditav sündmus järgneb teisele. Nende raamatute peategelased on üliinimesed, nn. superman'id ja pearõhk on asetatud välis-tele efektidele. Näiteks "Tähtede sõda", "Ämblikmees", "Agent X-9" ja paljud teised.

Nõustume täiesti, et eesti kirjanduses ei ole James Bondi taolist kangelast. Kuid öelda, et eesti raamatutes puudub nn. action, on ka vale. Kogemused näitavad, et noorte negatiivse hoiaku põhjusi tuleb otsida mujalt - puudulik keeleoskus ja lugemisharjumuse puudumine.

Inimene kannab oma lapsepõlve- ja noorusaastaid enesega kaasas kogu elu. Need muljed, mida kodu ja ümbruskond lapse hinge vajutavad, esimesed mõtted ja unistused - kõik see kujundab inimese vaimuelu. Kirjanike töödes tulevad need ühtede juures esile väga selgesti, teiste juures tuleb neid jälle hoolega otsida. Selleks et kirjanikust ja tema teosest õigesti aru saada, tuleb meil tagasi minna tema lapsepõlve ja jälgida tema arenemisteed. Kui me seda silmas peame ja pisutki püüame süveneda tegelaste maailma, leiame peagi, et eesti kirjanike lood noortele ja noortest on oma- moodi põnevad ja huvitavad.

Käesoleva kogumiku koostamisel oleme eelkõige mõelnud kõrgastme õpilastele nii eesti koolis kui ka nn. kodu- keeleõpilastele rootsi koolides. Kuid valimikku võivad kasu- tada ka kõik teised, kes on huvitatud eesti kirjandusest ja oskavad eesti keelt.

Valimik annab linnulennulise ülevaate eesti kirjanduse
algaastaist kuni tänapäevani kronoloogilises järjekorras.
Oleme püüdnud valida selliseid lühinovelle ja katkendeid
pikematest jutustustest ning romaanidest, mis võiksid
olla huvipakkuvad ja mõttevahetust äratavad noorele
lugejale. Seetõttu püüdsime teha kirjanike teostest võimalikult mitmekesise ainevaliku. Lisaks valisime eri autoritelt
samateemalisi katkendeid, et õpilased saaksid võrrelda ja
arutada, kuidas antud teemat on käsitletud erinevates olu-
kordades ja erinevat ajastul. Lugemise kergendamiseks oleme
lisanud iga teksti lõpu raskemate sõnade seletused. Iga
autori kohta on mõnerealistel eluloolistel andmed ja tema
tähtsamad teosed. Poetide loomingut tutvustamiseks valisime
lugeja jaoks sobivamad ja sõnastuselt lihtsamad luuletused.

Meie siiras tänu nõuannete eest kuulub Rootsis elavatele
kirjanikele A. Mägile, B. Kangrole, R. Kolkile, Helga ja
Enn Nõule, V. Uibopuule. Eriline tänu Alur Reinansile ja
Raimond Kolkile, kes lähelt laenasid välja oma isiklikke
raamatuid.

Meeldivaid lugemishetki!

Valimiku koostajad

SISUKORD

EESSÕNA

EESTI RAHVALUULE

Rahvalaulud

Muinasjutud

Näkingeiuul meheks

Miks vares tihast naiseks ei võtnud

Varsa hind

Puulane ja Tohtlane

Hange tuppa ajamas

Mine metsa

Kivi viskamas

Võidu õmblemas

Hambaid varna panema

Riided seljas

Muistendid

Naissaar

Miks Tallinn ial valmis ei tohi saada

Tõllaga mööda Ülemiste järve

Suur-Tõll

Rahvanaljandid

Kupja õnnetus

Maitsev roog

Mine põrgu!

Loll temp

Mõistatused

Vanasõnad

VANEM AEG (16. - 18. saj.)

Käsu Hans. Oh! ma waene Tardo-liin

RAHVAVALGUSTUSE AEG (1780 - 1860)

Kristjan Jaak Peterson

EELÄRKAMISAEG (1830 - 1860)

Friedrich Robert Faehlmann. Emajõe sünd
Koit ja Hämarik
Laul
Naised

EESTI RAHVALEKTUUR 19. SAJANDIL

Friedrich Reinhold Kreutzwald. Wagga Jenowewa ajalik
elloaeg

RAHVUSLIK ÄRKAMISAEG (1860 - 1900)

Friedrich Reinhold Kreutzwald. Kalev ja Linda
Parknaha kaupmees
Lydia Koidula. Luuletused. Porkuni preili

Eduard Bornhöhe. Must plaaster
Liisi peigmees
Tasuja. 4. ptk.

Karl Eduard Sööt. Luuletused.

Anna Haava. Luuletused

Realism

Juhan Liiv. Luuletused
Ega me ometi sellepärast vihased ole
Nõia tütar. 9. ptk.
Villu lapsepõli.

August Kitzberg. Veli Henn. Katkend
Hennu veli. Katkend
Surnute kättemaksmine

Eduard Vilde. Kolmkümmend aastat armastust
Teine Joosep

NOOR - EESTI JA UUSROMANTISM

Gustav Suits. Luuletused

Friedebert Tuglas. Siil
Viimne tervitus
Kosjaskäik
Jõulud
Ühe Norra reisi kroonika

Villem Grünthal - Ridala. Luuletused

REVOLUTSIOONI JA ISESEISVUSE AEG A. 1917 - 1940

Marie Under. Luuletused

Henrik Visnapuu. Luuletused

Arthur Adson. Luuletused

Anton Hansen - Tammsaare. Armastus

Kuningas ja ööbik

Süütu armastus

Tõde

Jõuluõhtu kirikus

Tõde ja õigus II. Katkendid

Aino Kallas. Hundid

Koit ja hämarik

Kuidas ma eesti keelt õppisin

Shveitsi tütarlasteinternaadis

August Gailit. Toomas Nipernaadi. 2.ptk. Katkend

Üle rahutu vee. Katkendid

Oskar Luts. Lumesõda

vahetunnil

Tootsi taskud

Suvi. 2.ptk. Katkend

Tootsi pulm. 22.ptk. Katkend

Karl August Hindrey. Hexe

Albert Kivikas. Lill püssirauas

August Mälk. Varjutatud õnn

Hilinenud vabadus

Hea sadam. Katkend

Jaan Lattik. Koer

Kass

Esimene armastus

Üks täht

Jalgratas

Jüri Parijõgi. Kui isa kinkis raamatud

Andu raadio

Lehe-Sassi omad uisud

Sõit jäätükil

6
Karl Ristikivi. Sinine liblikas

Tuli ja raud. 3.ptk.

Rikas vend ja vaene vend

Härsfjärden. Fantaasia g-moll

Õige mehe koda. 3.ptk. Katkend

Kohtaed. 8.ptk. Katkend

KAASAEGNE EESTI KIRJANDUS PAGULUSES JA KODUMAAL

Paguluses

Gert Helbemäe. Maakera süda

Väljasõit

Bernard Kangro. Raeköök. Epilane. Katkend

Bernard Kangro. Luuletused

Taevavõtmed. Katkendid

→ Pedro Krusten. Akna all ja aias

Barbar

→ Raimond Kolk. Vähikuningas. Katkend

Kalju Lepik. Luuletused

Helmi Mäelo. Soovimata tütar. Katkend

sure 1978

Karjus

Uderna koolis

Arvo Mägi. Jutt võõrast kübarast

Helga Nõu. Vabariigi pojapoeg 1978

Välismaalane

koera surm

Sven Alur Reinans. Meremõrsja

Triina Saare. Mürilill

Kaks kirja

Karin Saarson. Klaa skuused

Üksilduse aastaajad. Luuletused

Ilmar Talve. Printsmani seiklusi. Katkendid

Elin - Kai Toona. Jõulud

Sügisest ja õuntest

Valev Uibopuu. Hea leib

Jõgi ja hobune

Kunstnik ja tema ingel

Arved Viirlaid. Ristideta hauad. 12. ptk. Katkend
Kodumaal

Viivi Luik. Luuletused

Paul-Eerik Rummo. Luuletused

Hando Runnel. Luuletused

Mats Traat. Luuletused

Pommeri aed. Katkendid

Jüri Tuulik. Aastaring

Pärn

Kuldne vaher

Hõbedane hiir

Hakimutt

Tigu ja jänes

Siil ja vihmauss

Kaks sipelgat

Elevandi mure

Konn ja kana

Sügiskross

Sälg ja Oinas

Ühepäevaliblikas

Valmid

Arvo Valton. Tommi

Kuningatütar ja kullakoorem

Uudishimu

Enn Vetemaa. Kalevipoja mälestused. 3.ptk.